

Smedstorpssläktens medlemsblad 2011

Ordföranden har ordet

År 2010 hade vi vårt årsmöte lördagen den 8 maj. Vi samlades vid Fölene kyrka kl. 14. Där hälsades vi välkomna av Ingrid Berglund som redogjorde för kyrkans historia. Mats Andréasson berättade sedan om socknen. Från kyrkan for vi till Fölene kvarn där vi drack kaffe och höll våra sedvanliga årsmötesförhandlingar. Kvarnens ägare Lennart Lundmark berättade om kvarnen och verksamheten där förr och nu. Direkt efter sammankomsten hade styrelsen ett konstituerande möte. Då utsågs Birgitta Larsson till föreningens sekreterare och Karl-Johan Ferm till föreningens kassör. Följande styrelse valdes.

Arne Bengtsson 0322-149 42 och Margareta Ramberg 031-87 43 16 för Johanna-grenen
Lars Larsson 031-14 19 49 för Fredrik-grenen

Beatrice Gustafsson 0513-310 07 och Rolf Gustafsson 0513-128 22 för Gustaf-grenen

Birgitta Hartman 031-91 29 87 och Birgitta Larsson 0513-109 43 för Maria-Stina-grenen

Lisbeth Ottosson 070-602 81 24 och Brita Hulting 0513-501 27 för Anders-Jean-grenen

Karl-Johan Ferm 0513-109 03 och Ann-Marie Jansson 031-44 27 84 för Anna-Lena-grenen

Under hösten hade vi som vanligt ett styrelsemöte och då bestämde vi oss för att förlägga nästa års möte till Larv lördagen den 14 maj med samling vid kyrkan kl. 15.00. Rune Torstenson kommer då att berätta om Larvs socken och dess historia. Därefter förflyttar vi oss till församlingshemmet där Anders och René Nilsson kåserar medan vi dricker en kopp kaffe. Vi avslutar med årsförhandlingar.

I det här numret uppmärksammas två Smedstorpsprofiler, som under det gångna året har gått bort. Det är Sven Albinsson från Romnefall i Asklanda socken och Marianne Andréasson från Vedum.

Vidare kommer sista delen av artikeln med titeln *Kan vi lita på muntliga traditioner?*

Vår släkt förändras hela tiden. Varje år föds ett antal nya smedstorpare och några avlider. För att hålla släktförteckningen aktuell vore jag tacksam om jag kunde få uppgifter om förändringar som äger rum i släkten. Min adress är Hantverksgatan 2E, 524 30 Herrljunga eller metarolf@telia.com om du vill mejla eller tel.: 0513-128 22 om du vill ringa.

Våra medlemsblad utom årgångarna 1985-1988 har lagts ut på nätet. Du finner dem på www.landberga.se/slaktforskning/

Årsavgiften på 50 kr kan du som vanligt sätta in på släktföreningens plusgiro, **4766274-7** ”Smedstorpssläkten”.

Och slutligen: glöm inte att vi har

ÅRSMÖTE

lördagen den 14 maj kl. 15.00

Samling vid kyrkan i Larv

Varmt välkomna!

Rolf Gustafsson

Sven Albinsson in memorian

av Rolf Gustafsson

Den 21 april 2010 avled Sven Albinsson i en ålder av 86 år. Han föddes och växte upp i Romnefall som han sedan övertog efter sina föräldrar. Anknytningen till Smedstorpssläkten hade Sven genom sin farmor som kom från Jonstorp i Södra Björke.

Sven var en person med mångsidiga intressen och höll reda på det mesta som tilldrog sig i bygden. Han var aktiv inom Svältornas fornminnesförening. Sven var också med i missionsförsamlingen och engagerad i MHF, Motorförarnas Helykterhetsförbund.

Sven var begåvad med ett fenomenalt minne. Det han en gång hört eller läst mindes han. Jag har aldrig träffat någon med ett så enastående minne. Den här begåvningen hade Sven antagligen ärvt från sin farmorsmor som dog i Jonstorp i början av 1900-talet. Om henne och hennes kunskaper och minne hade kyrkoherde Sjöblom gjort en längre utläggning om i sina anteckningar om Södra Björke pastorat.

Sven hade oerhörda kunskaper om släkten, inte bara om sin egen gren. När jag en gång arbetade med en händelse som ägde rum på 1890-talet så hade jag två olika muntliga versioner av händelsen. Jag ringde då Sven. Jo, det hade han hört talas om som grabb och därefter berättade han i detalj vad som hänt.

Sven var representant för Anders-Jean-grenen i Smedstorpssläktens styrelse från 1982 fram till sin död. Han var styrelsens levande uppslagsverk och var mycket omtyckt och uppskattad och vi kommer att sakna Sven på våra framtida möten.

Marianne Andréasson in memorian

av Rolf Gustafsson

Den 4 maj 2010 avled Marianne Andréasson i en ålder av 78 år. Marianne föddes 1931 och växte upp i Töretorp i Fölene socken tillsammans med sin mamma utan någon närvarande pappa. Det var ovanligt på 1930-talet och var väl inte alla gånger så lätt för Marianne. Marianne gick i realskolan på 1940-talet och engagerade sig i föreningslivet, bl a JUF. På 1950-talet gick hon på lantbruksskola. Hon brukade gården tillsammans med sin mor och morbror. Efter deras bortgång skötte hon gården på egen hand. Så småningom trappade hon ned arbetet med gården och tog i stället anställning som stansoperatris. Mot slutet av sitt yrkesverksamma liv arbetade hon som truckförare på Strängbetong i Herrljunga.

På 1980-talet fick hon arva en fastighet efter sin far. Dit flyttade hon efter att först ha sålt Töretorp. Hon bodde sina sista år i Vedum men valde att få vila i familjegraven på Fölene kyrkogård.

Marianne var med i Smedstorpssläktens styrelse som representant för Johannagrenen i många år. Hon var en originell människa, en individualist, som det finns få av i dagens samhälle. Marianne var mycket klipsk och kunde alltid ge snabbt svar på tal vilket bidrog till att höja stämningen på våra styrelsemöten. Hon visade stort intresse för släktföreningen och puffade gärna på oss andra med förslag om vad vi borde göra i föreningen. Som en sista hälsning till Smedstorpssläkten har hon donerat alla sina anteckningar och dokument om släkten samt skänkt 10000 kr till föreningen för att användas för vidare forskningsarbete om släkten.

Muntliga traditioner, del 3

av Rolf Gustafsson

Låt mig börja med en kort rekapitulation. Den muntliga traditionen som vi har i vår släkt säger att länsmannen **Börje Bengtsson skulle vara son till en Grevinna Gyllenstierna**. Familjen Gyllenstierna ägde Sämsholm vid den här tiden. Bland syskonen Gyllenstierna tilldrar sig Conrad och Christina vårt intresse. Christina dör ogift som 21-åring 1669, vilket sammanfaller med det år som Börje Bengtsson troligen föddes. Conrad var gift med grevinnan Eva Lewenhaupt som tidvis bodde på Sämsholm som ung änka. I den här tredje delen av artikeln för jag fram en annan förklaring till hur den muntliga traditionen kan ha uppkommit. Förhoppningsvis gör nedanstående släktträd det lättare att följa tankegångarna i det som följer.

Wilhelm von Salzburg	gift 1621 med	Karin Lilliehöök
d. 1648 i Vittene, Lena sn		d. 1648 i Vittene, Lena sn

Marina Wilhelmsdotter	gift med	Ericus Olai Alin
d. 1686 i Alingsås Frillodotter. Moder okänd.		d. 1686 Alingsås Kyrkoherde i Alingsås

Elisabeth Alin
f. 1649 i Alingsås
d. 1722 i S. Björke

Grevinna Gyllenstierna?

Enligt en muntlig tradition skulle länsmannen Börje Bengtsson vara son till en grevinna Gyllenstierna.

Ingrid Siberg	gift med	Börje Bengtsson
f. 1674 i Alingsås d. 1755 i Smedstorp		d. årsskiftet 1732-33 i Smedstorp Länsman i Gäsene härad

Bengt Smedmark	gift med	Johanna Augusta Boudrie
f. 1695 i Smedstorp, Grude sn d. 1770 i Smedstorp, Grude sn		f. c:a 1700 i Ryd sn, Uppland d. 1772 i Smedstorp, Grude sn.

Johanna Smedmark	gift med	Bengt Mellander
f. 1735 på Åsa, Bitterna sn d. 1787 i Smedstorp, Grude sn.		f. 1743 i Klastorp, Björke sn d. 1820 i Muskås, Grude sn

Christina	Carl	Fredrik
f. 1771 i Smedstorp	f. 1773 i Smedstorp	f. 1775 i Smedstorp
	Smedstorpssläkten	Koredssläkten

Efter en mycket noggrann genomgång av vilka möjligheter som står till buds har jag kommit fram till att **den enda Gyllenstierna som passar in som möjlig mor till Börje Bengtsson är ovanstående Christina Gyllenstierna**. Om Christina skulle vara mor till länsmannen så tror jag att det är svårt att få det verifierat. Det rörde sig om högadliga kretsar och de hade både vilja och förmåga att tysta ned en eventuell skandal. Nu kan

man anmärka att Christina var friherrinna och inte grevinna. Det fanns ingen grevlig gren av Gyllenstierna vid den här tiden. Eva Lewenhaupt däremot var grevinna. Hon var änka efter Conrad Gyllenstierna och bodde tidvis på Sämsholm. Hon kan som sagt ha haft ett förhållande med länsmannen och fött sonen Bengt 1695. Att den här typen av mesallianser förekom visar Sven Wallerstedt i en mycket läsvärd artikel i Släktforskarnas årsbok 2000. Artikeln handlar om en ofrälse inspektör och en friherinna som får ett kärleksbarn 1724. Vi får veta vilka källor som finns att tillgå eftersom alla uppgifter som förekommer har stöd i samtida källor.

Man tycker att det måste ligga någon sanning bakom sådana här muntliga traditioner. Men helt säkert är det naturligtvis inte. Någon kan ju som barn ha hört en intressant historia som han långt senare återger och som då blir helt fel. När man sedan som jag försöker finna en förklaring så noterar man allt som tycks bekräfta historien men är troligen inte lika uppmärksam på sådant som talar mot den muntliga traditionen. Det kan vara detaljer som att "Gyllenstierna-namnen" Kristina, Carl och Erik återkommer i några generationer bland ättlingarna till länsmannen eller att Bengt Smedmark förutom Smedstorp också ägde en gård i Vartofta härad, där Conrad Gyllenstierna och Eva Lewenhaupt hade sin sätesgård. Eller att ett barnbarn till länsmannen var arrendator på Årås. Den här typen av indicier hittar vi antagligen oavsett vilken person x vi hade utgått från.

Kan det finnas en annan förklaring till grevinnetraditionen?

I Släkt och Hävd nr 1 1989 publicerade professor Sven Wallerstedt en mycket intressant artikel med titeln "*Alingsåsare under 1600-talet — studier kring några borgarsläkter*", som gav nya infallsvinklar till grevinneproblemet. I artikeln nämns en process om en gård som länsmannens hustru Ingrid Sibergs mormor och morfar, Marina Wilhelmsdotter och kyrkoherden Erik Alin, är inblandade i. Ingrid Siberg, som var född i Alingsås, var dotter till kyrkoherden Anders Siberg i Södra Björke och Elisabeth Alin. I artikeln får vi veta att **Ingrid Sibergs mormor Marina är frillodotter till översten Wilhelm von Salzburg**, en tysk adelsman som första gången finns omnämnd i de svenska militärrullorna 1608. **Processen gäller gården Nolby i Alingsås som Wilhelm von Salzburg 1640 har köpt av Kristina Gyllengren**. Wilhelm von Salzburg är sedan 1621 gift med Karin Lilliehöök och de bor på sin sätesgård Vittene i Lena socken norr om Alingsås. De har inga gemensamma barn. De testamenterar allt lösöre och ett par gårdar, bl a Nolby, till von Salzburgs frillodotter Marina. Detta ledde till en tvist mellan familjen Lilliehöök och kyrkoherdepartet Erik Alin och Marina Wilhelmsdotter. Ärendet fördes upp till hovrätten, som beslutade att Lilliehöök får överta Nolby mot en lösensumma.

Mot slutet av 1600-talet kommer Karl XI:s reduktion och då får familjen Lilliehöök Nolby indragen till kronan. Då öppnar de ånyo process år 1700, nu mot Erik Alin och Marina Wilhelmsdotters arvingar. Till dessa hör Ingrid Siberg som ju är dotterdotter till Marina Wilhelmsdotter.

I Gustaf Ewalds bok "*Beskrivning över Kullings härad dess pastorat, socknar och gårdar*" kan vi läsa "... finnes en gravsten över greve Wilhelmus von Salzburg till Hvitene ...". Så Wilhelm von Salzburg kan mycket väl i folkmun ha titulerats greve.

Processen måste ha väckt en viss uppmärksamhet i Smedstorp. Kommande generationer pratade säkert om att länsmannens hustru Ingrid Siberg härstammade från 'greven' Salzburg. Kristina Gyllengren kan också ha nämnts i berättelsen eftersom hon ju ursprungligen ägde Nolby som processen handlade om. Efter några generationer kallas kanske Ingrid Siberg för grevinnan. Det kan förklara varför Karl Edberg skriver att "*länsmannen uppgives gift med*

en grevinna Gyllenstjärna".

Hur förklarar man då jägarhornet och bibeln med den gyllene stjärnan? Förklaringen kan även här ligga hos Wilhelm von Saltzburg. Kristina Gyllengren, som sålde Nolby till von Saltzburg, har bl a en stjärna i sitt vapen. Kan bibeln och jägarhornet ha tillhört den adliga ätten Gyllengren i stället för familjen Gyllenstierna? I så fall ligger det ju nära till hands att 100–200 år senare i de muntliga berättelserna blanda in familjen Gyllenstierna, som ju på länsmans tid ägde Sämsholm.

Jag tror att det mycket väl kan vara så att den här processen är upprinnelsen till den muntliga grevinnetraditionen. Här har vi präster inblandade och en stad, inte Ulricehamn utan Alingsås. Hur kan Sämsholm komma in i historien? Kan det bero på att namnet Gyllengren har glidit över i Gyllenstierna eftersom man i Gäsenebygden troligen kände till Gyllenstiernorna som kring 1700 ägde Sämsholm.

Vem var Marina Wilhelmsdotters mor?

En fråga som inställer sig naturligt är: vem var mor till Wilhelm von Saltzburgs frillodotter och varför fick hon ärva Nolby?

Wallerstedt skriver i Släkt och Hävd 1996:1 *"Marinas moder nämns som frilla. Hon torde — mot bakgrund av dotterns namn och gällande praxis — ha varit en ofrälse tysk kvinna som följt med von Saltzburg på dennes tjänstgöringar och sedermera 'avskedats' med ekonomiskt vederlag"*.

Jag ansluter mig till Wallerstedts uppfattning, men låt oss ändå, för att leta efter andra möjligheter, studera personerna förknippade med Nolby och Vittene.

Kristina Gyllengrens far Erik Olofsson Gyllengren, som adlades 1575, fick Nolby i förläning 1578. I sitt första äktenskap med Hilla Vellamsdotter Tysk har han dottern Kristina som fick ärva Nolby. Han gifter om sig med Margareta Lilliehöök (ej känt av Elgenstierna). De bor på Tråvad i Tråvads socken. **Kristina Gyllengren gifter sig med ryttmästaren och häradshövdingen Tord Bengtsson i Vittene.** Här finns ytterligare en koppling till släkten Lilliehöök. Tord Bengtssons far fogden Bengt Tordsson Skräddare fick 1552 Vittene som förläning på livstid. Han gifte sig tredje gången med Jöran Tu vesson Lilliehööks änka Gyrid Torstensdotter. Hennes son Hans Jöransson Lilliehöök till Vittene hade dottern Karin Lilliehöök, som 1621 gifte sig med Wilhelm von Saltzburg. De hade Vittene i Lena socken som sätesgård där de båda två avled 1648. De hade inga gemensamma barn. Däremot hade von Saltzburg som sagt en frillodotter Marina som gifte sig före 1636 med kyrkoherden i Alingsås, Erik Alin. Så hon bör vara född före 1620.

Kristina Gyllengren blev änka 1611 och flyttade strax därefter från Vittene. Hon måste därför ha varit nära bekant med von Saltzburgs hustru Karin Hansdotter Lilliehöök som ju växte upp i Vittene. Det går utför med Kristina Gyllengren. 1619 drogs hon t ex inför tinget och anklagades bl a för att ha hyst en *"lössgiängare"* hos sig och *"gått i sängh och i sätthe med honom"*. 1640 säljer hon sin arvegård Nolby till Wilhelm von Saltzburg. I ett domstolsprotokoll från samma år säger hon **"att hon ej hade någon bättre vän än öfversten Wilhelm von Saltzburg på Hvittene ..."**. Detta säger hon trots att hon processar mot von Saltzburg om gården Nolby. Hon ångrar försäljningen och säger att hon trodde att det var ett pantbrev som hon undertecknade. Hon och hennes son hade ett par år senare möjlighet att återlösa gården men saknade ekonomiska medel.

Om vi nu ska spekulera så undrar man varför hon sålde Nolby till von Saltzburg och varför han och Karin Lilliehöök testamenterade Nolby till von Saltzburgs frillodotter Marina. **Kan**

det vara så att Marina är en dotter som han har ihop med Kristina Gyllengren? En dotter som hon föder efter det att hennes man Tord Bengtsson avlidit 1611. Om så är fallet så bör hon ha fött Marina på annan plats och sedan har von Saltzburg tagit hand om Marina. Hon bör då ha bott på Vittene och uppfostrats av von Saltzburg och Karin Lilliehöök.

För mig är länsmannen och grevinnan ett intressant problem som jag då och då ägnar lite tid åt. Om det får en lösning någon gång så tror jag att det kommer att bero på ett s k tillfällighetsfynd. Det skulle kunna vara en domboksanteckning som bekräftar traditionen eller en notering någonstans om att länsmannen är bror till eller son till en namngiven person.

Kan vi lita på muntliga traditioner? Min erfarenhet är att man ska vara mycket kritisk. jag kan ge ett antal exempel på muntliga berättelser som vid närmare skärskådande visar sig vara helt felaktiga. Vi ska vara medvetna om att ytterst få av oss ens vet något om våra förfäder tre generationer bakåt såvida vi inte har fått kunskapen genom släktforskning. Det är t o m inte helt ovanligt att en del inte ens vet vad deras egen mor hette som ogift!

Tryckta källor

Almquist Jan Eric: "Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden (1523–1611)"

Elgenstierna Gustaf: "Svenska adelns ättartavlor"

Gustafsson Rolf: "Ägarna till Smedstorp genom tiderna" Smedstorpssläktens medlemsblad 1987

Gustafsson Rolf: "Bengt Smedmark" Smedstorpssläktens medlemsblad 1988

Gustafsson Rolf: "Wilhelm von Saltzburg." Smedstorpssläktens medlemsblad 1991

Gustafsson Rolf: "Några ord om länsman Börje Bengtsson" Smedstorpssläktens medlemsblad 1992

Gustafsson Rolf: "Tillsättningen av länsmannen i Gäsene härad 1689" Smedstorpssläktens medlemsblad 1993

Torstenson Rune: "Att söka efter en tysk officer - På jakt efter Wilhelm von Saltzburgs ursprung i Tyskland." Släkthistoriskt Forum 1994:1

Torstenson Rune: "På jakt efter Wilhelm von Saltzburgs ursprung i Tyskland." Smedstorpssläktens medlemsblad 1994.

Torstenson Rune, Wallerstedt Sven: "Varifrån härstammade Wilhelm von Saltzburg - en invandrad överste från Sveriges storhetstid". Släkt och Hävd 1996:1

Wallerstedt Sven: "Alingsåsare under 1600-talet - studier kring några borgarsläkter." Släkt och Hävd 1989:1

Wallerstedt Sven: "Wilhelm von Saltzburg - en överste för västgötar" Västgötagenealogen 1993:1

Wallerstedt Sven: "Kerstin Gyllengren - en burdus adelsdam." Västgötabygden 1995:1, s 610–611

Wallerstedt Sven: "En gammal krigare och hans hustru." Släkthistoriskt Forum 1997:1

Wallerstedt Sven: "Friherrinnan & inspektorn." Släktforskarnas årsbok 2000

Warholm Johan Wilhelm: "Skara Stifts herdaminne"